

**ГАЛУЗЕВИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ПІДГОТОВКИ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО ТА ТРЕТЬОГО РІВНІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 «ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»**

Ігнатюк Ольга Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри,

Романовський Олександр Георгійович

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри,

член-кореспондент НАПН України

Резнік Світлана Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри

Середа Наталія Вікторівна

кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри

Костиря Ірина Валентинівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

Кафедра педагогіки і психології управління

соціальними системами ім. академіка І.А.Зязюна,

Національний технічний університет

“Харківський політехнічний інститут”,

м. Харків, Україна

Анотація: стаття присвячена питанню підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти другого та третього рівня спеціальності 011 «освітні, педагогічні науки». На підставі системного підходу розкрито сутність галузевого та регіонального контексту підготовки магістрів та докторів філософії в умовах технічного університету. Встановлено регіональну специфіку освітньої галузі, спрямовану на підвищення якості інноваційної підготовки і процесу навчання фахівців (різних напрямів: інженерного, економічного, управлінського тощо), процесу викладання (підвищення рівня майстерності, педагогічного потенціалу, формування викладацького лідерства тощо). Представлена розгорнута характеристика освітньо-професійної програми (ОП 011) та освітньо-наукової програми (ОНП PhD 011), які відповідають тенденціям розвитку спеціальності та ринку праці, місії та

стратегії розвитку НТУ „ХПІ” до 2025 року. Окреслено інноваційні напрями модернізації підготовки магістрів та докторів філософії вказаної спеціальності в умовах технічного університету.

Ключові слова: галузевий контекст, здобувач вищої освіти, зміст підготовки, освітня програма, регіональний контекст, рівень підготовки, системний підхід, технічний університет

Вступ. Сучасна вища освіта, зважаючи на трансформаційні процеси в суспільстві, економіці, основним завданням ставить підготовку конкурентоздатних, затребуваних на ринку праці спеціалістів.

Мета роботи – аналіз галузевого та регіонального контексту підготовки здобувачів вищої освіти другого та третього рівнів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні наук» — майбутніх викладачів вищої школи у закладах вищої освіти.

Матеріали та методи. Основними матеріалами дослідження є чинні нормативно-правові документи розвитку сфери освіти державі й регіоні та стандарти освітньо-професійної та освітньо-наукової підготовки майбутніх фахівців спеціальності 011 «освітні, педагогічні науки» у закладах вищої освіти. Серед методів дослідження слід виділити, зокрема, системний підхід задля узагальнення положень нормативних документів, аналізу та синтезу з метою виокремлення та окреслення шляхів розвитку спеціальності 011 «освітні, педагогічні науки» в регіоні, урахування його потреб у процесі підготовки магістрів та докторів філософії – майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Результати та обговорення. Підготовка магістрів та докторів філософії спеціальності 011 – майбутніх викладачів закладів вищої освіти, зокрема в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ»), здійснюється з урахуванням тенденції розвитку спеціальності та ринку праці. Цілі та програмні результати навчання освітньо-професійної програми (ОП 011) та освітньо-наукової програми (ОНП PhD 011) відповідають тенденціям розвитку спеціальності та ринку праці. Згідно результатів

дослідження відділу соціально-економічних проблем праці Інституту економіки та прогнозування НАН України «Освітньо-професійна структура ринку праці: сучасні виклики та загрози» за видами економічної діяльності галузь освіти є однією з затребуваних (9 % вакансій на ринках праці України), зазначається високий попит на професіоналів та фахівців з досвідом роботи, зокрема викладачів (дослідження «Як змінився ринок праці в Україні») [1].

Розроблені мета та результати навчання ОП 011 та ОНП PhD 011 відповідають Концепції розвитку педагогічної освіти (наказ МОН України № 776 від 16.07.2018 р. [2]), зокрема визначеним у Концепції завданням другого (магістерського) рівня вищої педагогічної освіти передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, характеризується невизначеністю умов і вимог; третього (освітньо-наукового) рівня вищої педагогічної освіти розв'язувати комплексні проблеми в галузі педагогічної та/або дослідницько-інноваційної діяльності. Так, наприклад цілі ОНП PhD 011 і ПРН відбивають вказані характеристики (ПР02, ПР03, ПР04, ПР10), а тенденції ринку праці знайшли відображення у таких ПРН, як генерація нових ідей в науково-педагогічній діяльності, їх перевірка та впровадження (ПР03), планування та продуктивна організація своєї діяльності для проведення науково-дослідної роботи, досягнення науково-професійних цілей та самовдосконалення (ПР02), демонструвати професійну етику (ПР04), проектувати проведення навчальних занять із застосуванням педагогічних інновацій (ПР10) тощо.

Зміст ОП 011 та ОНП PhD 011 є орієнтованими на набуття компетентностей, які є основою кваліфікації викладача закладу вищої освіти. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» був затверджений Мінекономіки України (наказ №610 від 23.03.2021). Освітні програми враховують вимоги відповідного професійного стандарту за рахунок співвідношення загальних компетентностей та професійних компетентностей (за групою трудових дій), таких як: А) розроблення та оновлення програм навчальних дисциплін, підготовка навчальних і методичних матеріалів;

Б) викладання, консультативна підтримка студентів; В) оцінювання результатів навчання; Г) виконання дослідницьких/творчих проєктів, оприлюднення та забезпечення захисту авторських прав; Д) участь у роботі кафедри, інших колегіальних органів, професійних об'єднань, організація освітніх та наукових заходів; Е) керівництво науковою/творчою роботою студентів, аспірантів; Є) розроблення та вдосконалення освітніх програм; Ж) здійснення наукової та фахової експертизи, консультування осіб, підприємств, установ, організацій.

Галузевий контекст знайшов відображення під час формулювання цілей та ПРН ОП та ОНП PhD 011. Зокрема, ОНП PhD 011 передбачає різносторонній розвиток здобувачів вищої освіти, реалізацію студентоцентрованого навчання, побудову індивідуальної траєкторії навчання, додержання принципів академічної доброчесності, розвиток здатностей аспірантів до дослідницько-інноваційної діяльності, відповідність принципам Болонського процесу [3,4,5].

При розробці ОП та ОНП PhD 011 було враховано також регіональний контекст. Згідно Стратегії розвитку Харківської області на період до 2027 р. [6], вона є одним із лідерів надання освітніх послуг молоді та дорослим, і має потребу в педагогах-лідерах здатних до інноваційної науково-педагогічної діяльності, що відповідає цілям даної ОНП. Представники групи забезпечення ОП та ОНП PhD 011 спільно зі стейкхолдерами виявили регіональну специфіку освітньої галузі, спрямованої на підвищення якості інноваційної підготовки і процесу навчання фахівців (різних напрямів: інженерного, економічного, управлінського тощо), процесу викладання (підвищення рівня майстерності, педагогічного потенціалу, формування викладацького лідерства тощо). Тому в ОП 011 та ОНП PhD 011 було введено зміни структури та змісту підготовки, внесені ряд вибіркового (ОК), які відображають цілі ОП/ОНП та ПРН відповідають тенденціям розвитку галузі і регіону.

Цілі ОП 011 та ОНП PhD 011 відповідають місії та стратегії розвитку НТУ „ХПІ” до 2025 року [7], а саме згідно місії: реалізації широкого спектру освітніх послуг; проведенні фундаментальних і прикладних наукових досліджень, трансфер їх результатів в освітній процес; сприянні гармонійному

розвитку особистості та забезпеченні підготовки нової генерації професіоналів. Цілі ОП 011 та ОНП PhD 011 розроблено також з урахуванням стратегічних напрямів діяльності університету, а саме: виконання заходів щодо модернізації змісту та забезпечення якості освіти, зв'язок з ринком праці; створення системи інноваційної освіти та елітної підготовки фахівців; розвиток фундаментальних і прикладних досліджень як бази інноваційної діяльності; здійснення науково-дослідної та інноваційної діяльності, нерозривно пов'язаної з навчальним процесом, ефективне використання результатів наукових розробок на практиці; формування та реалізація в університеті повного інноваційного циклу в освітній та науковій діяльності; забезпечення лідерства університету на вітчизняних і зарубіжних основних профільних ринках.

Зважаючи на вище сказане, необхідним вважаємо модернізацію баз практик магістрантів та майбутніх докторів філософії завдяки залученню до викладання фахових дисциплін практиків – працівників освітньої галузі, директорів, ректорів, викладачів ЗВО Харківського регіону; підвищення рівня цифрової компетентності викладачів ЗВО, систематичне оновлення навчальних і методичних матеріалів; забезпечення здійснення освітнього процесу відповідним технічним обладнанням; набуття здобувачами освіти вмінь використовувати сучасні інформаційні технології для навчання та застосування у подальшій викладацькій діяльності; ознайомлення із особливостями модернізації різних стилів, форм і методів викладання; засвоєння знань про підтримку роботи сайту та безпеку роботи в мережі, сучасні системи безпеки суб'єктів освітнього процесу; удосконалення механізму працевлаштування випускників, надання кращим іменних стипендій, грантів, можливості проходити практику з подальшим працевлаштуванням в кращих (успішних) закладах вищої освіти на вітчизняних і зарубіжних основних профільних ринках.

Список літератури

1. Як змінився ринок праці в Україні» (12.12.2018)
<https://robotodavets.org.ua/2018/12/12/yak-zminyvsya-rynok-pratsi-v-ukrayini.html>).

2. Концепції розвитку педагогічної освіти (наказ МОН України № 776 від 16.07.2018 р. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>),

3. Романовський О.Г., Ігнатюк О.А., Вимоги ринку праці та ключові тенденції формування «якісного» майбутнього фахівця другого та третього рівнів підготовки спеціальності 011 «освітні, педагогічні науки». Теорія і практика управління соціальними системами. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. №1. С.3-16.

4. Dubinina, O. N., Ihnatiuk, O. A., Sereda, N. V. (2020), Pedagogical Asme-Technology Of Formation Of Responsibility Among Leader-Professionals During The Process Of Professional Education. Теорія і практика управління соціальними системами. Харків: НТУ «ХПІ», 2020. №4. С.3-13.

5. Olha Ihnatiuk, Iryna Kostyria, Andriy Koss Philosophical-psychological, pedagogical-managerial aspects of "qualitative" formation of future specialists of all levels of training and specialties in the conditions of technical university URL [http // www.IntellectualArchive.com/files/2701.pdf](http://www.IntellectualArchive.com/files/2701.pdf).

6. Стратегії розвитку Харківської області на період до 2027 р. (<https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>).

7. Місії та стратегії розвитку НТУ „ХПІ” до 2025 року (<http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/mission/>; <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/ntu-hpi/strategichnyj-plan-rozvytku-ntu-hpi-na-2019-2025-roky/>).